

100 Ideeën voor Caribische regelgevers

100 Ideeën voor Caribische regelgevers

100 Ideeën voor Caribische regelgevers

Een praktijkgids

Willem Konijnenbelt

Amsterdam University Press

De uitgave *100 Ideeën voor Caribische regelgevers. Een praktijkgids* is eerder in eigen beheer verschenen.

Auteur

prof. mr. Willem Konijnenbelt*
met medewerking van mr. Luutsen de Vries
meelezer: mr. Désirée Krak

Aanbevolen citeerwijze

ICR + nummer (ICR 20, enz.)

Voor verwijzingen naar deel I:

Willem Konijnenbelt, *100 Ideeën voor Caribische regelgevers* (2022-2), blz. ...

* Vragen, opmerkingen en suggesties zijn welkom op mail@konijnenbeltwetgeving.nl

Creative Commons License CC BY NC ND

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>)

De inhoud is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding CC BY-NC-ND 4.0.

De gebruiker mag:

het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven

Onder de volgende voorwaarden:

Naamsvermelding — De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden (maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met uw werk of uw gebruik van het werk).

Niet-commercieel — De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Geen Afgeleide werken — De gebruiker mag het werk niet bewerken.

© Willem Konijnenbelt / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2022

Some rights reserved. Without limiting the rights under copyright reserved above, any part of this book may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means (electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise).

Omslagontwerp:

Afbeeldingen titelpagina: Nederlands Instituut voor Militaire Historie

Opmaak binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6372 208 7

e-ISBN 978 90 4855 631 1

NUR 823

www.aup.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	9
I Algemene inleiding tot het regelgeven	
1 Inleiding; Opzet, terminologie en regelgevingsbevoegdheid	15
§ 1. Opzet van deel I	15
§ 2. Waar vind ik wat in dit boek?	17
§ 3. Soorten regelingen: algemeen verbindende voorschriften en andere	17
§ 4. Bevoegdheid tot regelgeven	18
2 Verstandig regelgeven	23
§ 1. De positie van de wetgevingsjurist	23
§ 2. Wat een verstandige regelgever zich moet afvragen	24
Het probleem, oorzaken en gevolgen 25 – Aanpak 25 – staakhouders 27	
§ 3. Wat is een goede regeling?	29
a. rechtmatigheid en verwerkelijking van rechtsbeginselen 30 – b. doeltreffendheid en doelmatigheid 30 – c. subsidiariteit en evenredigheid 31 – d. uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid 31 – e. onderlinge afstemming 32 – f. eenvoud, duidelijkheid en toegankelijkheid 32	
§ 4. De organisatie van de regelgeving	32
§ 5. Empathisch beleid maken, empathisch regelgeven	33
3 Diverse bestanddelen van een regelingsontwerp	35
§ 1. Onderscheid vaststellings- of wijzigingsbesluit en de regeling zelf	35
§ 2. Het ontwerp van een regeling: ontwerp vaststellingsbesluit en toelichting	36
a. Landsverordeningen 36 – b. Landsbesluiten h.a.m. 38 – c. Ministeriële regelingen 38	
§ 3. Toelichting	39
4 Verstandig vormgeven	43
§ 1. De vormgeving van een regeling en het belang daarvan	43
§ 2. De indeling van een regeling	44
§ 3. De volgorde van de onderdelen	45
§ 4. Welke aanpak is nodig voor het ontwerpen van een deugdelijke structuur?	47
§ 5. De taal van een regeling	48

5	De grammatica van rechtsregels	53
§ 1.	Grammatica?	53
§ 2.	Gedrag norms, bevoegdheidsnormen en andere	53
§ 3.	De grammatica van gedragsnormen	55
§ 4.	Bevoegdheidsnormen: het toekennen en het reguleren van beschik- kingsbevoegdheden	58
	Inleiding 58 – Beschikkingsbevoegdheid, beslissingsruimte 61 – Privaatrechtelijke bevoegdheden 63	
6	Enkele bijzondere onderwerpen	67
§ 1.	Inleiding – te behandelen onderwerpen	67
§ 2.	Nederlandse voorbeelden kopiëren?	67
§ 3.	Definities	68
	Wanneer iets definiëren? 68 – Waar kunnen de definities het best worden geplaatst in een regeling? 70 – Geen materiële normen 71	
§ 4.	Vergunning, concessie, ontheffing, melding en vrijstelling	71
§ 5.	Flexibiliteit, hoe te bereiken?	76
§ 6.	Toezicht en handhaving	79
	Toezicht 79 – Bestuurlijke handhavingsmaatregelen 79 – Sancties 81 – Bijlage: alleen voor zover nodig 82 – Verschillen tussen de landen 82	
§ 7.	Beleidsregels	83
§ 8.	Het wijzigen van bestaande regelingen	85
	Wijzigen van een nog niet in werking getreden regeling 88 – Omhangen 88	
§ 9.	Uitbreiden rechtsbescherming?	89
§ 10.	Overgangsrecht	91
	Overgangsrecht bij financiële regelingen	93

II De afzonderlijke aanbevelingen van de 100 Ideeën

Tekst, toelichting en voorbeelden

Hoofdstuk 1	Algemeen – verstandig regelgeven	99
§ 1.	Algemeen	99
§ 2.	Verstandig regelen	101
Hoofdstuk 2	Het ontwerpen van een regeling	105
§ 1.	Voorstel voor een wettelijke regeling	105
	a. Ambtelijk ontwerp wettelijke regeling 105 – b. Voorstel voor een landsverordening 105 – c. Ontwerp landsbesluit h.a.m. 109 – d. Ontwerp ministeriële regeling 110	

§ 2. Structuur van het lichaam van een wettelijke regeling	111
§ 3. Taalgebruik	120
§ 4. Verwijzen	128
§ 5. Bestanddelen van het lichaam van een regeling	134
a. Definities 134 – b. Mandaat en delegatie 137 – c. Bijzondere besluiten 139 – d. Toezicht en handhaving 146 – e. Overgangs- en slotbepalingen 146 – f. Overige onderwerpen 155	
§ 6. Toelichting	157
Hoofdstuk 3 Wijzigen en intrekken van een regeling	161
§ 1. Algemeen	161
§ 2. Wijzigen	162
§ 3. Intrekken	168
Hoofdstuk 4 Bekendmaking en voorlichting	171
Bijlage bij ICR 63	173
Modelbepalingen Toezicht en handhaving	175
III Overzicht en tekst van de 100 Ideeën	
<i>Overzicht 100 Ideeën</i>	189
<i>Tekst 100 Ideeën</i>	191
Hoofdstuk 1 Algemeen – verstandig regelgeven	191
Hoofdstuk 2 Het ontwerpen van een regeling	194
Hoofdstuk 3 Wijzigen en intrekken van een regeling	220
§ 1. Algemeen	220
§ 2. Wijzigen	220
§ 3. Intrekken	223
Hoofdstuk 4 Bekendmaking en voorlichting	226
Bijlage bij ICR 63	227
Overzicht Aanwijzingen voor de regelgeving van Curaçao	

Voorwoord

(...)dat elke lezer een corrector is, elke student een criticus, en dat elke schrijver (...) uitvoerig moet worden bevraagd.

Uit het voorwoord van *Joden en woorden*, Amos Oz & Fancia Oz-Salzberger (2014)

Waarom dit boek?

Omdat het van belang leek de wetgevingsambtenaren in de Caribische landen van het Koninkrijk der Nederlanden een praktijkgids te bieden die is afgestemd op de realiteit waarmee zij te maken hebben. Hun eigen realiteit: vrijwel niemand van hen is een professionele wetgevingsjurist met veel ervaring in het vak. De regelingen die zij ontwerpen, zijn bestemd voor een bevolking waarvan het overgrote deel het Nederlands niet als moedertaal heeft. Datzelfde geldt trouwens voor de ambtenaren die, wat de bestuursrechtelijke wettelijke regelingen betreft, de uitvoering daarvan voor hun rekening moeten nemen. Bovendien zijn zij al met al met betrekkelijk weinigen en tellen zij vaak maar weinig echte specialisten. Er moet rekening worden gehouden met de handhavingscapaciteit, de politieke cultuur, de sociaal-economische en de geografische werkelijkheid in deze landen.

Dit boek probeert in zijn aanbevelingen – *ideeën* – daaraan recht te doen en wil daarmee een handzame praktijkgids zijn voor het wetgevingswerk van alledag. Het bouwt voort op *100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever (100 Igr)*, waarvan de eerste druk in 2011 verscheen en dat ik sindsdien ook heb gebruikt bij de wetgevingscursussen op Curaçao (aanvankelijk georganiseerd door de Universidat di Kòrsou¹ in samenwerking met de Directie WJZ van het Ministerie van Algemene Zaken, later omgekeerd: door het ministerie in samenwerking met de universiteit). Er waren overzichten bijgevoegd waardoor de Igr konden worden vergeleken met de Curaçaose Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar-C) en omgekeerd.

Nu de universiteiten van Aruba en Curaçao in samenwerking met de landsregeringen een volwaardige en geïnstitutionaliseerde wetgevingsopleiding

¹ Eerbiediger: Universiteit van de Nederlandse Antillen, in 2013 omgedoopt tot University of Curaçao Dr. Moises da Costa Gomez.

in het leven hebben geroepen voor de Caribische landen van het Koninkrijk, werd het tijd een geheel op de Caribische wetgevingspraktijk gerichte versie te maken. Mr. Luutsen de Vries, oud-directeur van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken van het Curaçaose Ministerie van Algemene Zaken, was bereid daaraan mee te werken en erop toe te zien dat deze gids geheel is toegesneden op het Caribische. Meelezer mr. Désirée Krak signaleerde fouten en gaf een groot aantal nuttige tips. Beiden dank ik zeer.

100 Ideeën voor Caribische regelgevers of *100 ICR* heeft zijn eigen plek naast de Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar) van de landen (de drie landen hebben elk hun eigen aanwijzingen, die, als je het mij vraagt, achteraf gezien te dicht bij de Nederlandse Aanwijzingen zijn gebleven), waaraan de ambtelijke wetgevingsjuristen zich in beginsel hebben te houden. We hebben al het boek de *Caribische wetgevingstechniek* van Zijlstra, dat uitgaat van de Ar. Dat boek geeft een breed overzicht van alle aspecten van de wetgevingstechniek, op academisch niveau en met grote diepgang; het is niet voor niets gebaseerd op het handboek *Wetgeven* van Zijlstra (red.) uit 2012. Op verschillende plekken wordt er in dit boek naar verwezen, voor wie meer wil of moet weten over een bepaald onderwerp – ook in de dagelijkse praktijk is terugvallen op een dieper gravende verhandeling vaak onmisbaar.

100 ICR behandelt de belangrijkste vragen waarmee een Caribische wetgevingsjurist in de praktijk te maken kan krijgen en geeft hem (meestal haar, overigens) een basisbagage aan inzichten die nodig zijn om het wetgevingsvak behoorlijk te kunnen uitoefenen. Alle suggesties zijn beargumenteerd; in zoverre voldoet dit werkje aan de academische standaarden (dat is in elk geval de opzet), maar het heeft geen enkele academische pretentie. Er worden veel voorbeelden gegeven van wat een juiste aanpak wordt geacht. Op wetgevingstechnisch gebied worden in de toelichting bij de aanbevelingen dikwijls één of twee ‘foute’, althans onhandige voorbeelden gegeven, waarna wordt beredeneerd welke aanpak wel aan te bevelen is. Voorbeelden komen uit de wetgeving van alle drie de Caribische landen; ‘evenredige vertegenwoordiging’ is daarbij niet nagestreefd. Soms is teruggevallen op een Nederlands voorbeeld, als een illustratief Caribisch geval niet zo gauw kon worden gevonden.

De genoemde basisbagage voor een wetgevingsjurist wordt in twee stappen gepresenteerd: eerst enkele hoofdstukken met verhandelingen over een beperkte selectie onderwerpen uit de ‘wetgevingsleer’ die aandacht verdienen (‘Algemene inleiding tot het regelgeven’, het eerste deel van het boek); daarna de *100 Ideeën* in enge zin, die de meeste aspecten van het wetgevende werk nalopen en daar suggesties voor geven. Er zit onvermijdelijk een zekere overlapping met de Aanwijzingen voor de regelgeving in. Maar

de *100 ICR* zijn enerzijds flink minder in aantal dan de aanwijzingen (100 tegen bijna 200), anderzijds zijn ze sterker gericht op wat ‘handig’ is én voor de wetgevingsjurist én voor de gebruikers van de wettelijke regelingen, ambtenaren en burgers, en de aanpak is soms moderner. En de toelichtingen zijn veel duidelijker, kan zonder overdrijving worden gezegd. Ze beogen onder meer, de wetgevingsjuristen bewust te maken van *wat ze waarom* doen. En wie weet kunnen ze als inspiratiebron dienen voor een herziening van de officiële Aanwijzingen voor de regelgeving.

Voor het praktische gemak zijn enkele bijlagen opgenomen, te weten een overzicht van de Curaçaose Aanwijzingen voor de regelgeving,² en correspondentietabellen ‘Van *100 ICR* naar *Ar-C* en omgekeerd’.

De praktijkervaringen met de inspiratiebron voor dit boek, de Nederlandse *100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever*, alsmede de reactie van de Curaçaose cursisten die daarop terugvielen tijdens de wetgevingscursussen in het verleden, geven hoop dat deze nieuwe praktijkgids nuttige diensten kan bewijzen.

Maar ‘de proef van de pudding is in de eting’. Daarom blijven reacties van gebruikers hoogst welkom, zodat in de volgende editie opnieuw de nodige verbeteringen kunnen worden aangebracht. Het aan Oz & Oz ontleende motto van dit voorwoord wil niet voor niets aanzetten tot kritische lezing. Het colofon op blz. 4 geeft het e-mailadres dat daarvoor kan worden gebruikt.

Bloemendaal, januari 2021

Willem Konijnenbelt

Bij de tweede druk

De ervaringen met het boek tijdens de masterclass wetgeving, onderdeel van de door het *Caribbean Center for Legislation* verzorgde opleiding ‘certified legislative lawyer’, geven aanleiding om enkele verbeteringen en aanvullingen door te voeren. Zo is een paragraafje opgenomen over uitbreiding van rechtsbeschermingsmogelijkheden en een korte, algemene beschouwing

² In dit boek wordt vrijwel alleen met de Curaçaose *Aanwijzingen* gewerkt. De Arubaanse zijn nog gebaseerd op de Nederlandse *Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek* uit de jaren tachtig en zullen binnenkort waarschijnlijk worden vervangen, de Sint-Maartense zijn vrijwel identiek aan de Curaçaose.

over overgangsrecht. Ook zijn enkele verbeteringen aangebracht in de bijlage bij ICR 63.

Bloemendaal, voorjaar 2022

WK

100 Ideeën voor Caribische regelgevers

Een praktijkgids

Willem Konijnenbelt

Amsterdam University Press

De uitgave *100 Ideeën voor Caribische regelgevers. Een praktijkgids* is eerder in eigen beheer verschenen.

Auteur

prof. mr. Willem Konijnenbelt*
met medewerking van mr. Luutsen de Vries
meelezer: mr. Désirée Krak

Aanbevolen citeerwijze

ICR + nummer (ICR 20, enz.)

Voor verwijzingen naar deel I:

Willem Konijnenbelt, *100 Ideeën voor Caribische regelgevers* (2022-2), blz. ...

* Vragen, opmerkingen en suggesties zijn welkom op mail@konijnenbeltwetgeving.nl

Creative Commons License CC BY NC ND

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>]

De inhoud is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding CC BY-NC-ND 4.0.

De gebruiker mag:

het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven

Onder de volgende voorwaarden:

Naamsvermelding — De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden (maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met uw werk of uw gebruik van het werk).

Niet-commercieel — De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Geen Afgeleide werken — De gebruiker mag het werk niet bewerken.

© Willem Konijnenbelt / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2022

Some rights reserved. Without limiting the rights under copyright reserved above, any part of this book may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means (electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise).

Omslagontwerp:

Afbeeldingen titelpagina: Nederlands Instituut voor Militaire Historie

Opmaak binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6372 208 7

e-ISBN 978 90 4855 631 1

NUR 823

www.aup.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	9
I Algemene inleiding tot het regelgeven	
1 Inleiding; Opzet, terminologie en regelgevingsbevoegdheid	15
§ 1. Opzet van deel I	15
§ 2. Waar vind ik wat in dit boek?	17
§ 3. Soorten regelingen: algemeen verbindende voorschriften en andere	17
§ 4. Bevoegdheid tot regelgeven	18
2 Verstandig regelgeven	23
§ 1. De positie van de wetgevingsjurist	23
§ 2. Wat een verstandige regelgever zich moet afvragen	24
Het probleem, oorzaken en gevolgen 25 – Aanpak 25 – staakhouders 27	
§ 3. Wat is een goede regeling?	29
a. rechtmatigheid en verwerkelijking van rechtsbeginselen 30 – b. doeltreffendheid en doelmatigheid 30 – c. subsidiariteit en evenredigheid 31 – d. uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid 31 – e. onderlinge afstemming 32 – f. eenvoud, duidelijkheid en toegankelijkheid 32	
§ 4. De organisatie van de regelgeving	32
§ 5. Empathisch beleid maken, empathisch regelgeven	33
3 Diverse bestanddelen van een regelingsontwerp	35
§ 1. Onderscheid vaststellings- of wijzigingsbesluit en de regeling zelf	35
§ 2. Het ontwerp van een regeling: ontwerp vaststellingsbesluit en toelichting	36
a. Landsverordeningen 36 – b. Landsbesluiten h.a.m. 38 – c. Ministeriële regelingen 38	
§ 3. Toelichting	39
4 Verstandig vormgeven	43
§ 1. De vormgeving van een regeling en het belang daarvan	43
§ 2. De indeling van een regeling	44
§ 3. De volgorde van de onderdelen	45
§ 4. Welke aanpak is nodig voor het ontwerpen van een deugdelijke structuur?	47
§ 5. De taal van een regeling	48

5	De grammatica van rechtsregels	53
§ 1.	Grammatica?	53
§ 2.	Gedragsnormen, bevoegdheidsnormen en andere	53
§ 3.	De grammatica van gedragsnormen	55
§ 4.	Bevoegdheidsnormen: het toekennen en het reguleren van beschik- kingsbevoegdheden	58
	Inleiding 58 – Beschikkingsbevoegdheid, beslissingsruimte 61 – Privaatrechtelijke bevoegdheden 63	
6	Enkele bijzondere onderwerpen	67
§ 1.	Inleiding – te behandelen onderwerpen	67
§ 2.	Nederlandse voorbeelden kopiëren?	67
§ 3.	Definities	68
	Wanneer iets definiëren? 68 – Waar kunnen de definities het best worden geplaatst in een regeling? 70 – Geen materiële normen 71	
§ 4.	Vergunning, concessie, ontheffing, melding en vrijstelling	71
§ 5.	Flexibiliteit, hoe te bereiken?	76
§ 6.	Toezicht en handhaving	79
	Toezicht 79 – Bestuurlijke handhavingsmaatregelen 79 – Sancties 81 – Bijlage: alleen voor zover nodig 82 – Verschillen tussen de landen 82	
§ 7.	Beleidsregels	83
§ 8.	Het wijzigen van bestaande regelingen	85
	Wijzigen van een nog niet in werking getreden regeling 88 – Omhangen 88	
§ 9.	Uitbreiden rechtsbescherming?	89
§ 10.	Overgangsrecht	91
	Overgangsrecht bij financiële regelingen	93

II De afzonderlijke aanbevelingen van de 100 Ideeën

Tekst, toelichting en voorbeelden

Hoofdstuk 1	Algemeen – verstandig regelgeven	99
§ 1.	Algemeen	99
§ 2.	Verstandig regelen	101
Hoofdstuk 2	Het ontwerpen van een regeling	105
§ 1.	Voorstel voor een wettelijke regeling	105
	a. Ambtelijk ontwerp wettelijke regeling 105 – b. Voorstel voor een landsverordening 105 – c. Ontwerp landsbesluit h.a.m. 109 – d. Ontwerp ministeriële regeling 110	

§ 2. Structuur van het lichaam van een wettelijke regeling	111
§ 3. Taalgebruik	120
§ 4. Verwijzen	128
§ 5. Bestanddelen van het lichaam van een regeling	134
a. Definities 134 – b. Mandaat en delegatie 137 – c. Bijzondere besluiten 139 – d. Toezicht en handhaving 146 – e. Overgangs- en slotbepalingen 146 – f. Overige onderwerpen 155	
§ 6. Toelichting	157
Hoofdstuk 3 Wijzigen en intrekken van een regeling	161
§ 1. Algemeen	161
§ 2. Wijzigen	162
§ 3. Intrekken	168
Hoofdstuk 4 Bekendmaking en voorlichting	171
Bijlage bij ICR 63	173
Modelbepalingen Toezicht en handhaving	175
III Overzicht en tekst van de 100 Ideeën	
<i>Overzicht 100 Ideeën</i>	189
<i>Tekst 100 Ideeën</i>	191
Hoofdstuk 1 Algemeen – verstandig regelgeven	191
Hoofdstuk 2 Het ontwerpen van een regeling	194
Hoofdstuk 3 Wijzigen en intrekken van een regeling	220
§ 1. Algemeen	220
§ 2. Wijzigen	220
§ 3. Intrekken	223
Hoofdstuk 4 Bekendmaking en voorlichting	226
Bijlage bij ICR 63	227
Overzicht Aanwijzingen voor de regelgeving van Curaçao	

Voorwoord

(...)dat elke lezer een corrector is, elke student een criticus, en dat elke schrijver (...) uitvoerig moet worden bevraagd.

Uit het voorwoord van *Joden en woorden*, Amos Oz & Fancia Oz-Salzberger (2014)

Waarom dit boek?

Omdat het van belang leek de wetgevingsambtenaren in de Caribische landen van het Koninkrijk der Nederlanden een praktijkgids te bieden die is afgestemd op de realiteit waarmee zij te maken hebben. Hun eigen realiteit: vrijwel niemand van hen is een professionele wetgevingsjurist met veel ervaring in het vak. De regelingen die zij ontwerpen, zijn bestemd voor een bevolking waarvan het overgrote deel het Nederlands niet als moedertaal heeft. Datzelfde geldt trouwens voor de ambtenaren die, wat de bestuursrechtelijke wettelijke regelingen betreft, de uitvoering daarvan voor hun rekening moeten nemen. Bovendien zijn zij al met al met betrekkelijk weinigen en tellen zij vaak maar weinig echte specialisten. Er moet rekening worden gehouden met de handhavingscapaciteit, de politieke cultuur, de sociaal-economische en de geografische werkelijkheid in deze landen.

Dit boek probeert in zijn aanbevelingen – *ideeën* – daaraan recht te doen en wil daarmee een handzame praktijkgids zijn voor het wetgevingswerk van alledag. Het bouwt voort op *100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever (100 Igr)*, waarvan de eerste druk in 2011 verscheen en dat ik sindsdien ook heb gebruikt bij de wetgevingscursussen op Curaçao (aanvankelijk georganiseerd door de Universidat di Kòrsou¹ in samenwerking met de Directie WJZ van het Ministerie van Algemene Zaken, later omgekeerd: door het ministerie in samenwerking met de universiteit). Er waren overzichten bijgevoegd waardoor de Igr konden worden vergeleken met de Curaçaose Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar-C) en omgekeerd.

Nu de universiteiten van Aruba en Curaçao in samenwerking met de landsregeringen een volwaardige en geïnstitutionaliseerde wetgevingsopleiding

¹ Eerbiediger: Universiteit van de Nederlandse Antillen, in 2013 omgedoopt tot University of Curaçao Dr. Moises da Costa Gomez.

in het leven hebben geroepen voor de Caribische landen van het Koninkrijk, werd het tijd een geheel op de Caribische wetgevingspraktijk gerichte versie te maken. Mr. Luutsen de Vries, oud-directeur van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken van het Curaçaose Ministerie van Algemene Zaken, was bereid daaraan mee te werken en erop toe te zien dat deze gids geheel is toegesneden op het Caribische. Meelezer mr. Désirée Krak signaleerde fouten en gaf een groot aantal nuttige tips. Beiden dank ik zeer.

100 Ideeën voor Caribische regelgevers of *100 ICR* heeft zijn eigen plek naast de Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar) van de landen (de drie landen hebben elk hun eigen aanwijzingen, die, als je het mij vraagt, achteraf gezien te dicht bij de Nederlandse Aanwijzingen zijn gebleven), waaraan de ambtelijke wetgevingsjuristen zich in beginsel hebben te houden. We hebben al het boek de *Caribische wetgevingstechniek* van Zijlstra, dat uitgaat van de Ar. Dat boek geeft een breed overzicht van alle aspecten van de wetgevingstechniek, op academisch niveau en met grote diepgang; het is niet voor niets gebaseerd op het handboek *Wetgeven* van Zijlstra (red.) uit 2012. Op verschillende plekken wordt er in dit boek naar verwezen, voor wie meer wil of moet weten over een bepaald onderwerp – ook in de dagelijkse praktijk is terugvallen op een dieper gravende verhandeling vaak onmisbaar.

100 ICR behandelt de belangrijkste vragen waarmee een Caribische wetgevingsjurist in de praktijk te maken kan krijgen en geeft hem (meestal haar, overigens) een basisbagage aan inzichten die nodig zijn om het wetgevingsvak behoorlijk te kunnen uitoefenen. Alle suggesties zijn beargumenteerd; in zoverre voldoet dit werkje aan de academische standaarden (dat is in elk geval de opzet), maar het heeft geen enkele academische pretentie. Er worden veel voorbeelden gegeven van wat een juiste aanpak wordt geacht. Op wetgevingstechnisch gebied worden in de toelichting bij de aanbevelingen dikwijls één of twee ‘foute’, althans onhandige voorbeelden gegeven, waarna wordt beredeneerd welke aanpak wel aan te bevelen is. Voorbeelden komen uit de wetgeving van alle drie de Caribische landen; ‘evenredige vertegenwoordiging’ is daarbij niet nagestreefd. Soms is teruggevallen op een Nederlands voorbeeld, als een illustratief Caribisch geval niet zo gauw kon worden gevonden.

De genoemde basisbagage voor een wetgevingsjurist wordt in twee stappen gepresenteerd: eerst enkele hoofdstukken met verhandelingen over een beperkte selectie onderwerpen uit de ‘wetgevingsleer’ die aandacht verdienen (‘Algemene inleiding tot het regelgeven’, het eerste deel van het boek); daarna de *100 Ideeën* in enge zin, die de meeste aspecten van het wetgevende werk nalopen en daar suggesties voor geven. Er zit onvermijdelijk een zekere overlapping met de Aanwijzingen voor de regelgeving in. Maar

de 100 ICR zijn enerzijds flink minder in aantal dan de aanwijzingen (100 tegen bijna 200), anderzijds zijn ze sterker gericht op wat ‘handig’ is én voor de wetgevingsjurist én voor de gebruikers van de wettelijke regelingen, ambtenaren en burgers, en de aanpak is soms moderner. En de toelichtingen zijn veel duidelijker, kan zonder overdrijving worden gezegd. Ze beogen onder meer, de wetgevingsjuristen bewust te maken van *wat ze waarom* doen. En wie weet kunnen ze als inspiratiebron dienen voor een herziening van de officiële Aanwijzingen voor de regelgeving.

Voor het praktische gemak zijn enkele bijlagen opgenomen, te weten een overzicht van de Curaçaose Aanwijzingen voor de regelgeving,² en correspondentietabellen ‘Van 100 ICR naar Ar-C en omgekeerd’.

De praktijkervaringen met de inspiratiebron voor dit boek, de Nederlandse *100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever*, alsmede de reactie van de Curaçaose cursisten die daarop terugvielen tijdens de wetgevingscursussen in het verleden, geven hoop dat deze nieuwe praktijkgids nuttige diensten kan bewijzen.

Maar ‘de proef van de pudding is in de eting’. Daarom blijven reacties van gebruikers hoogst welkom, zodat in de volgende editie opnieuw de nodige verbeteringen kunnen worden aangebracht. Het aan Oz & Oz ontleende motto van dit voorwoord wil niet voor niets aanzetten tot kritische lezing. Het colofon op blz. 4 geeft het e-mailadres dat daarvoor kan worden gebruikt.

Bloemendaal, januari 2021

Willem Konijnenbelt

Bij de tweede druk

De ervaringen met het boek tijdens de masterclass wetgeving, onderdeel van de door het *Caribbean Center for Legislation* verzorgde opleiding ‘certified legislative lawyer’, geven aanleiding om enkele verbeteringen en aanvullingen door te voeren. Zo is een paragraafje opgenomen over uitbreiding van rechtsbeschermingsmogelijkheden en een korte, algemene beschouwing

² In dit boek wordt vrijwel alleen met de Curaçaose *Aanwijzingen* gewerkt. De Arubaanse zijn nog gebaseerd op de Nederlandse *Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek* uit de jaren tachtig en zullen binnenkort waarschijnlijk worden vervangen, de Sint-Maartense zijn vrijwel identiek aan de Curaçaose.

over overgangsrecht. Ook zijn enkele verbeteringen aangebracht in de bijlage bij ICR 63.

Bloemendaal, voorjaar 2022

WK